

FÁSI FERENC ELVTÁRS, A MAGYAR PARTIZÁN

Irtó: Márton József

Ha sovány is, ám jól megépített. Csupán világos szemei és az a két mély ránc az arcán, csak azok mutatják, hogy keresztülment sok mindenben. Hosszú, kusza a bajusza. Élénkek és frissek a szemei, de látszik az emberen, hogy éppen nem kényeztette az élet. Talán negyvenéves, lehet több is, kevesebb is. Mozdulatai nyugodtak és szelesek, tevékenyek. Puskáját tisztogatja, körültekint, kiveszi a závárt, megtöröli, térdéhez dörzsöli. Vastag, bizonytalan színű posztónadrág takarja lábait. Nadrágja teli s tele foltokkal, amelyeket vékony kenderspárgával varrt a posztóhoz.

Durva gyapjúharisnya, vastag kenderspárgával összekötözött boeskorok egészítik ki felszerelését.

A tűzhely mellett üldögélünk a konyha földpadkáján. Vastag bükkhasábok égnak a tűzhelyen. Magyarul beszélgetünk. Szerbia hegyvidékén vagyunk és a háziasszony, aki háromlábú kisszékén mellettünk üldögél, csodálkozik az ismeretlen szavakon. Kissé meghatódott a háziasszony, aki meleg barátsággal és nem palástolt örömmel nézi az ismeretlen nyelven beszélő elvtársat.

— Mégis csak igazság — mondja —, amit a partizánok állítanak, hogy vérengző fasiszták ellen, akik ki akarnak irtani minden népet, minden tisztességes ember harcol. Nézd csak ezt az elvtársat, azt se tudod honnan jött, mi a hite, milyen nyelven beszél és mégis együtt harcol velünk!

Mindez 1942 decemberében történt.

— Bányamunkás vagyok, — kezdi a szót —. Itt dolgoztam, ezen a vidéken, amikor kitört a háború. Nem volt könnyű az életem. Eleget küzdöttem, vergődtem és alaposan megismertem a bányát és gazdáit. Azt kérdezed, miért mentem világnak?

Szép a mi alföldünk, a mi Bácskánk... A virágzó búza mindennél szebb a nagyvilágon. A kenyér ott fehérebb a hónál, Olyan fehér, jó és puha, mint a csecsemők arca... de mit ér, amikor hiába a kubikos talicska, hiába a zsakadásig görnyedező hát, mégsem jut elég belőle...

Elindultam világot látni. Amikor eldőrdült az első partizánpuska, azonnal tudtam, megéreztem, hogy ez a puska az én szebb életemért is harcol és harcol az én testvéreim szebb életéért is. A testvéreimért, akiknek Vajdaság termőmezőin nem jutott elég kenyér.

Bár az örömben hujázó magyar urak megkísérelték összezavarni minden tisztességes ember fejét, én tudtam, azért hujáznak, mert találtak néhány fasiszta áruját, akikről azt hitték, hogy azok majd megvédik őket saját népüktől.

Kicsit furesa volt nekem, amikor jelentkeztem a jugoszláv partizánok közé. Azt hittem, nem lesz jó megmondanom, hogy magyar vagyok, amikor Horthy bitangjainak megvadult hordái által lemészárolt ártatlan áldozatok tetemei úsznak a szőke Tiszán és a kék Dunában. Én még elhatározottabb lettem, hiszen ugyanezek a bitangok vertek ki engem üres gyomorral a termő magyar síkságról a bányák mélyébe. Dózsa jobbágyainak, Csepel munkásainak képe rémlett fel bennem és a vajdasági munkanélküli mezőgazdasági munkásokra gondoltam. És arra gondoltam: „Magyar urak, nem menekültök, amikor a jugoszláv partizánok puskát ajándékoznak a szabadságharcos Fási Ferencnek“.

Hogy vagyok, azt kérdezed elvtársam, hogy súlyosak-e a harcok? Mondom néked, soha még könnyebb nem volt az életem. Puskát tartok a kezemben és a nép minden ellensége ellen harcolok. Mindenki ellen, aki ellenség, akárki fia is.

Az életemben most tudom először, hogy ember vagyok. Igen, súlyosak a harcok, de jó bajtársak között vagyok. Nézd meg a szakaszomat. Ahogy mondják, földönfutók vagyunk. Se házunk, se házánk nem volt. Munkások vagyunk mindannyian. Az a hosszú ott, tengerész, dalmát. A küldöttünk beográdi nyomdász, aki jól megismerte a beográdi börtönöket... Ez a munkás itt, mellettem, horvát ifjúmunkás, aki még mint gyerek, Mitrovicán és Lepoglavan járta ki a nagy iskolát.

Nagy az út Jasztrebáctól—Pusztá-Rékaig, a hó is magas. Jasztrebácson a megszállók gépfegyverei, az úton pedig a Nédics-gárda gyatra legényei, akik eladták lelkeiket, hogy saját népüket megrabolhassák.

Ujságpapírból cigarettát csavar, jó moravai dohánnyal megtölti, aztán tovább mesél: — Az éjjel, ahogy átgázoltunk a Toplica-folyócskán, csakhogy el nem aludtam a fáradtságtól, a jeges víz ébresztett fel. Kissé távolabb meg, amikor áttörtünk a havon és kalibákba húzódtunk a hegytetőn — tüzet, persze, nem gyujthattunk, mert köröskörül az ellenség leselkedett, a gyerekkoromra gondoltam, amikor az állatoktól is otthagytott, fagyott répaszeleteket zabáltunk.

... Hát a gyerekkoromra gondoltam... Amikor jószágot őriztem az uraknak és télidőben dermedt kezeimmel fagyos krumpli után kutattam a disznók által feltúrt földeken... „Átkozott fatytya!” — így titulált akkor zsíros gazdám, most meg testvérek között vagyok, akikkel együtt harcoltunk mindazért a sok jóért, amit csak elképzelni tud a zsellérember. Lelkemben jobbágy voltam egész előbbi életemben, mert ahányszor ott akartam hagyni gazdáim dohos istállóját, valami mindig visszatartott; mint a gyerek, aki éppen lábra áll, mindig elestem, mindig megütöttem magam és keserves sírásra fakadtam. Keserű könnyekre sokszor volt ok az életemben és soha senki, anyaként le nem törölte könnyeimet.

Nézd ezt a puskát, elvtárs, ez fűz össze bajtársaimmal, ez nem engedi, hogy könnyeket hullassak.

Csöndes éjjel. A hó csikorog a hadoszlop lábai alatt. Csöndesen menetelnek, hosszú sorban. Olyanok, mint a kígyó. Nem látnak már a fáradtságtól, de nem is kell, hogy lássanak. Mennek az előtűk haladó után, ritmikus egyformasággal, félig elnyeli őket a hó. Senki sem gondol az ellenséges átkarolásra, amelyen most törnek át, senki sem gondol a tegnapi és a mindennapos harcokra és senki sem féli a jövőt, mert mindegyikük tudja, hogy az a föld, amelyre lépnek, szabad föld, a mi földünk, amelyet fokról-fokra meghódítottunk s amelyet fokról-fokra feladunk, hogy aztán a legvégén győzedelmesen, újból és végérvényesen felszabadítsunk.

Át kell menni a patakon, körül-köre kell ugrálni, mert senki sem fürdik szívesen a jeges vízben. Az élen járó megáll, de még csak sügni sem kell az „állj“-t, annyira benne vannak az előző éjszaka és egész napi menetelésben, hogy mindegyikük megteszi az egy-két lépést még, amíg orrát be nem üti az előző hátába, akkor felébred és megáll.

Mindegyik igyekszik kihasználni a pihenőt, amely talán egy percig, talán öt percig tart, addig, amíg a vezetők nem találhatnak megfelelő gázlót a patakon keresztül. Ledőlnek valamennyien a hóba, oda ahol éppen vannak és azonnal elalszanak. Néhány pillanatra csupán, máris hallatszik a könnyörtelen: „Fel! Indulás!” Mennek tovább, gázolják a vizet, mert nem találtak jobb átkelőhelyet. Sűgva adják tovább a parancsot: „Át a folyón, a cipőt nem szabad levetni!” Gázoljuk a vizet. Annyi hideget szenvedtünk már a nap és az éj folyamán, az első és második partizán-tél alatt, hogy senki sem érez különösebb hideget.

Ismét a hóban menetelünk. Ismét félálomban.

Jó lenne rágyújtani. Lehet azonban, hogy az ellenség a közelben rejtőzik, a gyufa lobbanását pedig messziről meglátják.

Az erdőben nem lehet aludni. A hatalmas bükkfőrtörzsek mellett egyre gyakrabban jelentkezik a fiatal bükkfácskák, amelyek ágai kegyetlenül csipnek, ha az ember félálmában beléjük ütközik. A sok ellenség mellé még ezek is új ellenséggé váltak. No és ellenség az a sok elfeküdt, félig rohadt bükkfa, amelyben megbotlunk s amelyen elcsúszunk...

Közeledik a hajnal, a csikorgó hideg, no de az alvás is.

Rövid pihenő. A parancs: „Nem leülni!” Álló helyzetben pihenünk. Leveszük a puskát vállainkról, megnézzük és letöröljük róla a zuzmarát.

Indulás. A fáradságtól, éhségtől, álmatlanságtól úgy tűnik, mintha tanyacsoportot látnánk: Csak káprázat... Gyakran megtörténik ilyesmi, ahogy a múlt héten is valamennyien megjártuk. Odaállt a csajkával az egyik bajtársunk a bükkfőrtörzs elé és mögéje állt az egész oszlop. Valaki megkérdezte: mire vártok? „Hát nem látod — feleltük —, a konyha ebédet oszt, hát felsorakoztunk az ebédért”. És mindemellett valami mégis biztos, egészen biztos: határtalanul szabadok vagyunk! És ezt mindegyikünk érzi, mert elvtárs van elvtárs mellett és miénk a föld, ameddig a golyónk elér.

— Valahogy hidegebbek a telek lenni a síkságon, — mondja Fási elvtárs. — Lám, amikor a Jasztrebác-hegyen megtámadtak bennünket a hitleristák, a mély hóban egészen közel engedték őket. Tudod, kevés golyónk van, kár lenne elpazarolni anélkül, hogy meg ne ölj velük minél több gyalázatost. Néztem őket a tölgyfa mögül ahogy jöttek, kövéren, pirosan, kiborotválva, fehér köpenyben a téli bunda fölött. Aztán akaratlanul is bajtársaimra néztem, soványak, kimerültek, rongyosak voltunk. Arra gondoltam, hogy azok bennünket le nem győzhetnek, mert a háború nem multság, hanem: hó, tél, szenvedés és éhezés. Aki a szabadságért harcol, mindenét feláldozza a szebb jövőjéért. Nem lehet harcolni a teherautóról, amely végigrobog a rabszolgák által feltisztított utakon. Nem lehet harcolni kávéházakban és kocsmákban átlumpolt éjszakák után. A tolvajok, rablók, gyermekgyilkosok — nem jó katonák.

Még közelebb engedjük őket, egyre célzunk. Parancsnokunk puskája eldőrdült, utána a mieink is. A svábok sorai összezavarodnak. Elfekszenek a hóban. különböző akrobatikus kunsztokat csinálnak, hogy nehezebben találjuk el őket. Hiszen a hitleristák a legjobb hegyivadászok... Mi célzunk és lőjük őket. Még ahhoz is van időnk, hogy odakiabáljuk: „Charkov—Sztalingrád! Charkov—Sztalingrád!” Így folyt a harc. Mi tudtuk, hogy Hitler katonáit elfogja a félelem, ha a „Sztalingrád” szót hallják. Arra gondoltunk, hogy úgy kell megverni a fasisztákat, ahogy a Vörös Had-

sereg verte Sztalingrádnál. Büszkén gondoltam arra, hogy én, a magyar, a jugoszláv partizánok soraiban harcolok ugyanazok a fasiszták ellen, akiket a gazdáik által félrevezetett magyar katonák segítenek a kis népek felszabadítói, a Vörös Hadsereg elleni háborújukban. Még jobban céloztam, hogy megfizessek azért a szegényért, amelyet a magyar uralkodó osztályok a magyar népnek okoztak azzal, hogy a fasiszmus háborújába kényszerítették. Nem akartok hencegni, de jól harcoltam, mert nézd csak, ezt a német puskát a harc után nekem ajándékozta a parancsnokom. Elég sok német katona, elég sok puska maradt a harc téren...

Ahogy jobban megnéztem ezt a puskát, kissé elszorult a szívem. Nézd csak, ugyanazok a golyók kellenek hozzá, mint a jugoszláv puskához. Arra gondoltam, hogy a király és kormánya mennyire becsapták, mennyire kifosztották a népet, amikor azt szavalták, hogy „felfegyverzik“. A fasisztáktól kapták a fegyvert, persze csak azt és olyant, ami a fasisztáknak már nem kellett. Ezekkel a puszkákkal aztán saját bőrüket védték saját népük ellen, nem a népet. Nem kiserült a számításuk. A nép megőrizte fegyverét és ellenségei ellen fordította. Ezek a fegyverek és a testvériség juttatott engem is ehhez a német puskához, amelyet fasiszta gazdája, életével együtt, a jugoszláv hegyekben hagyott.

★

Nehéz harcok közben, elmúlt a tél is és beköszöntött a tavasz. A heglábakon olvadt már a hó, a hegyi patakok felduzzadtak és vidám csobogással rohantak lefelé. Új harcok elé indultunk. Száraz talajon gyorsabban vettük a távlatgokat és felerősödtek az ellen-ségre mért csapásaink.

A L...-bánya ellen végrehajtottunk egy akciót. A bánya a németeknek dolgozott, kellett nekik a cink és az arany a háború folytatásához. Igaz, egy évvel ezelőtt már robbantottuk a bányát — meséli Fási, — de a németek, a hazaárulók segítségével azóta kijavították.

Mint a lavina, úgy zúdult osztagunk a bányára. Éjszaka volt, de a bánya úszott a villanyfényben, éjszaka is dolgozott a németeknek.

A bányaőrséget megleptük és villámgyorsan lefegyvereztük. Amit az élelmiszerraktárban találtunk, kiosztottuk a nép között, amely már alig várta partizánjait. Sok ételmezt találtunk ott, a bánya német és hazaáruló őrsége jól élt...

— Nem szükséges felrobbantani a villanyközpontot az akkumulátorokkal — tanácsolja a bányatelep főmérnöke, a megszállókkal együttműködő, — sokkal egyszerűbben is használhatatlanná lehet tenni a bányát és sokkal kevesebb kárral...

— Nincsen szükségünk tanácsra, tudunk mi pusztítani, ahogy építeni is tudunk majd, ha eljön az ideje, — feleli Fási elvtárs. Most mindent ami az ellenségé, alapjában pusztítunk el, mert ez is egyik útja a győzelemnek...

Fási elvtárs igazat mondott. Ma egy bányának igazgatója és teljes erejéből dolgozik a nép jobb életéért. Az építő munkában éppen olyan nagy sikerei vannak, mint voltak a harcokban, a pusztításban...